

նրան պաշտօնի մէջ վերահաստատել, ուստի դիրեկցիայից հաստատուած պաշտօնավարութեան ժամանակամիջոցը այսպիսով ինքն ըստ ինքեան վերացած է համարել. գ) թերի կազմով հոգաբարձութիւնը (նշանակողով անդամները ժողովրդի ընտրածներից այժմ աւելի են) պարտաւոր էր նաև այս պատճառով իր ժամանակաւոր դրութիւնն ի նկատի ունենալով՝ գէթ ամառային արձակուրդների սկզբին հրաժարուել պաշտօնից, առաջիկայ տարուայ համար ուսուցչական խմբին և տեսչին վերաբերեալ կարգադրութիւնները նոր հոգաբարձութեան թողնելու պահանջը գիտակցելով: Ի նկատի ունենալով վերոյիշեալ ծանրակշիռ հանգամանքները, համագումարը որոշեց զպրոցի և պրոֆէսիօնալ միութեան էական շահերը պաշտպանելու համար բոյկոտի ենթարկուել ներկայիս ապօրինի հոգաբարձութիւնը և նրա ձեռքից պաշտօն չընդնել: Համագումարս վստահ է, որ մեր այս արդար պահանջը պաշտպանութիւն կը գտնի ոչ միայն ընկեր-ուսուցիչների, այլ և իրաւատէր ծխական համայնքների կողմից:

«Ուսուցչական համաժողովի» կոչի առիթով

Թէ ի՞նչ իրաւունքով իւրացրել են իրանց այդպիսի մեծ անուն մի խումբ մեծ մասամբ պատահական մարդիկ—որոնց միակ ֆունկցիան կարող էր լինել՝ մշակել հայ ուսուցչական արհեստակցական միութեան նախագիծը (պրօէկտ) և ապա առաջարկել այն ամեն տեղերի հայ ուսուցչական խմբերից ընտրուած պատգամաւորների քննութեան և հաստատութեան—այդ մենք թողնում ենք: Եւ արժէ նկատել, որ համարեա բոլոր թերթերում այդ «համաժողովի» մասին հեզնական տոնով էին գրել... Եւ ահա մի այդպիսի «համագումար» օրէնքներ և որոշումներ է դնում, որոնց առաջ պէտք է խոնարհուեն բոլորը: Ի՞նչ յաւակնութիւն:

Այդ պարոնների մտածելու եղանակը և տրամաբանութեան կարողութիւնը փայլում է մանաւանդ իրանց մշակած «կոչից», որով առաջարկում են «բոյկոտի» ենթարկել Յովնանեան ուսումնարանի ներկայ հոգաբարձութիւնը: Դա յաւակնութեան և տիրացուական լօգիկայի մի գլուխ գործոց է!

Այդ «կոչում» մի բացարձակ ճշմարտութիւն է ասուած, թէ «առանց պատճառաբանութեան ուսուցիչներ արձակելը ապօրինի գործողութիւն է»: Մակայն այդ «համագումարը» ստուգել է հոգաբարձութեան արձանագրութիւնները և չի գտել

այդպիսի պատճառաբանութիւնս:—Ո՛չ: Եթէ նա ստուգած լինէր, պէտք է իր որոշումը ձեռնարկէր այլ կերպ, պահանջելով որ այդ պատճառաբանութիւնը հրատարակուի ի լուր հասարակութեան, որպէսզի սրա կողմից զանազան անհիմն ենթադրութիւններին չենթարկուեն արձակուած վարժուհիները:

Ապա հրաշալի է երկրորդ կէտը, որով ճշուում են, յետեւելով Կաթողիկոսի վերահաստատութեան վրայ, զանազան սովեստութիւններով ապացուցել թէ հոգաբարձութիւնը ապօրէն էր հէնց այն օրից, երբ ուսումնարանը անցաւ դիրեկցիայից հոգևոր իշխանութեան ձեռքը և Կաթողիկոսը վերահաստատեց նրանց: Մի դիպքում ընդունուած է Կաթողիկոսի իրաւունքը, որ միւս դէպքում այդ իրաւունքը ապօրէն համարուի:

Եթէ երեք տարի առաջ երեք եկեղեցիների ծխականները մասնակցել են ընտրութիւններին և միաժամանակ ոչոք չէ բողոքել այդ ընտրութիւնների դէմ—ապա, ուրեմն, ի՞նչ իրաւունքով այժմ, ոչ ծխականները, այլ պատահական մարդիկ, պէտք է որոշեն թէ հոգաբարձուների պաշտօնավարութիւնը լրանում է ոչ իր ժամանակին (յուլիս կամ սեպտեմբեր), այլ հէնց այն օրը, երբ ուսումնարանները անցել են հոգևոր իշխանութեան ձեռքը: Եթէ այդ ընտրութիւնները և հաստատումը ապօրէն էին երեք տարի առաջ, ապա ինչո՞ւ Կաթողիկոսը թոյլ էր տալիս որ իր ներկայացուցիչները (առաջնորդները) նախագահեն այդ ժողովներում և դիրեկցիայի օրով: Երբ հաստատ կանօն և օրէնք չկայ, պատահական մարդիկ իրաւունք չունեն իրանց կարծիքը օրէնք կամ կանօն յայտարարելու: Այն բոլորը ինչ որ սովեստօրէն իբրև նօրմաներ են յայտարարուում, որոշելով թէ երբ է հոգաբարձական կազմը օրինաւոր, երբ ապօրէն—զանազան անհատների կարծիքներ են, բռնազրօսիկ բացատրութիւններ և այլ կերպ մտածողների համար ոչ պարտադիր իրաւական նօրմաներ:

Եթէ հոգաբարձութիւնը ապօրէն էր այն օրից, երբ ուսումնարանը դիրեկցիայից անցաւ հոգևոր իշխանութեան ձեռքը, իբրև Կաթողիկոսից չհաստատուած կազմ, ուրեմն Կաթողիկոսական հաստատութիւնը համարւում է պայման *sine qua non*. Իսկ Կաթողիկոսը դրանց ոչ միայն հաստատում է դեկտ. 7-ի կոնդակով, այլ և երկարում դրանց պաշտօնավարութիւնը. մի դէպքում մեր սովեստները հիմնւում են Կաթողիկոսի իրաւունքի վրայ, միւս դէպքում ըմբոստանում *):

*) Դիրեկցիայի ժամանակ հոգաբարձութիւնը «ապօրէն» էր, իսկ ուսուցչական խումբը, որ այդ դիրեկցիայից և «ապօրէն» հոգաբարձութիւնից էր պաշտօն ստանձնած—օրինաւոր էր: Ո՛ւր է ձեր լոգիկան պ. պ. «մանկավարժները»:
Մ. Սմբ.
Օգոստոս, 1906.

Այդ տիրացուական իրաւադիտութիւնը լաւ է ծախիլ և մի կողմ դնել, պարոններ, որովհետեւ կամ պէտք է կանգնել ճիշտ օրինական նորմաների վրայ կամ գէթ տրամաբանական հողի վրայ: Դուք ոչ մէկն էք անում և ոչ միւսը և ուզում էք դեռ որ ձեզ չհեգնեն, որ ձեր «հեղինակութիւնները» ճանաչեն: Զափազանց ցաւալի testimonium paupertatis!

Յոյնական ուսումնարանի հոգաբարձութեան օրինականութեան հարցը վերաբերում է նախ հոգևոր վարչութեան և ապա Թիֆլիսի երեք եկեղեցիներին: Հոգևոր վարչութեան գլուխը ապօրէն չէ ճանաչում, ծխականները իրեն իրաւական մարմին հանդէս չեն դուրս գալիս: Եւ անա մէջ տեղ են ընկնում պատահական մարդիկ, մի պատահական կազմ ունեցող «համադումարում» և իրանց անտրամաբան ապօրէն վճիռը իմպերատիւ են յայտարարում... Զուտ հայկական տիրացուների ճշմարտութիւն» և իրաւունքների ըմբռնողութիւն!

Անշուշտ, կը գտնուին մեր հասարակութեան մէջ անհատներ, որոնց մէջ հօտային ընազդը և յուզայական երկիւղը չափազանց զարգացած է, սակայն մենք կուզենայինք որ «իրաւատէր ծխական համայնները», անկախ այդ «կոչից», որքան կարելի է շուտ, օրինական ճանապարհով և ոչ բոյկոտներով, վերականգնէին իրանց իրաւունքը, որ, զուտ իրաւական հողի վրայ կանգնած, սկսում այս յուլիսից կամ սեպտեմբերից:

Պէտք է դիմել Կաթողիկոսին և փութացնել հոգաբարձական ընտրութիւնները երեք եկեղեցիներից: Այլապէս դեռ օրինական ճանապարհով իրաւունքի պաշտպանութիւնը չփորձած պատահական մարդկանց թելադրութիւններին ենթարկուել, նշանակում է զուրկ լինել օրէնքի և իրաւունքի մասին ամենատարրական դիտակցութիւնից:

(Մշակ № 148)

Samas

Եւ այդ ինսինուացիաները, այդ ամբողջ անվայել, անբարեխիղճ «բանակութիւն» «Ալիքը» սկսեց այն ժամանակ, երբ նրա խմբադիր-հրատարակիչը դարձաւ պարոն Ա. Ահարոնեանը: Ես չեմ հաւատում որ հայ Ահարոնի նետած փայտերը հրաշքով օձեր դառնան... Նրա այդպիսի մեծ ոյժի նկատմամբ բաւական թերահաւատ եմ... «Всякій сверчокъ знай свой шестокъ!»: Լաւազոյնն էր փողոցային հայոյեանքների «բելլետրիստիկայի» մէջ չնետուել... Բայց դա իմ գործս չէ. պարոն «խմբագրի» դերիւտը սքանչելի էր: Բրավօ, միւսիօ Ահարոնեան!